

A magyarság égtartó embere

1.

Sütő András a magyarság égtartó embere volt, és most már mindörökre az is marad.

Az Egész gondjának vállalása akkor is, ha az „egy darab végzet” – ez volt az ő mélyről jövő küldetése.

A közösségi felelősségtől menekülő világunkban az ő életműve a közösségi sorsvignázás példája.

Közösséget óvó figyelemmel építette be műveibe az erdélyi magyarság sorsát, tapasztalatait, lelkületét, megmaradásigényét.

Művészetének az alkotói személyesség, a családi vonatkozásainak gazdagsága nemcsak hitelesítő jegye, hanem közösséget megtartó, otthonteremtő szándékának is tanúságtétele.

Életműve a sajátosság értékének eltökélt védelmezése a semmilyen állapotba kényszerítő világgal szemben.

2.

Alig múlt húszesztendő, amikor feltűnt novelláival. A szocializmus hajnali óráiban kezdte írói pályáját. Hittel, reményekkel.

Ezután azonban még nehéz emberi és művészi próbák vártak rá, míg a hetvenes évek elejére az erdélyi magyarság égtartó emberévé nőtt.

Két évtizedes írói munkájának eredményeit összegző, műfajteremtő remekműve – az *Anyám könnyű álmot ígér* – a pusztakamarási kisvilágot úgy emelte létértelmezéssé, hogy megőrizte közvetlen személyességét, családias jellegét és ténybeli pontosságát is. Történelmi perben szolgáltatott igazságot szüleinek, szülőföldje népének, az emberi helytállásnak.

Úti jegyzetei arról tanúskodnak, hogy Sütő András bármerre járt a világban, mindig magával vitte a hazai gondokat. Mindig arra figyelt, milyen eszméket, példákat, tapasztalatokat tud a maga közössége erősítése érdekében hazahozni. Párhuzamaival, szembesítéseivel a világkultúra áramköreibe kapcsolta be az erdélyi magyar életet.

Az erdélyi magyarság sorskérdéseivel való szembenézés vezette a történelemhez is. Nagy drámái – *Egy lócsiszár virágvasárnapja*, *Csillag a máglyán*, *Káin és Ábel*,

Elhangzott 2006. október 7-én a marosvásárhelyi Vártemplomban, Sütő András ravatala mellett.

A szuzai menyegző – az erkölcs és a hatalom tragikus konfliktusaiban vizsgálják az erdélyi magyarság legégetőbb kérdéseit. Hősei az „itt állok, másként nem tehetek” erkölcsi elszántságával tanúsítják, hogy az etikus személyiségnek kötelessége és létérdeke az erkölcstelen hatalom elleni küzdelem. Személyes vallomásai is ezek a drámák. Távlatot a történelem és a mítosz ad nekik.

Mélyről fölszakadó vallomása új értelemmel szólítja elő a szakrális szavakat. Így ad erőt a mindennapi küzdelemhez. Önmagának is, olvasóinak is. „Mert ha porból lettünk is: emberként meg nem maradhatunk az alázat porában.”

Életművének különleges értékű és szépségű fejezetét alkotják azok az írásai, amelyek az anyanyelvi művelődés elemi emberi jogáért perelnek. Meggyőződése volt, hogy „nyelvéből kiesve: létének céljából is kiesik az ember”.

Anyanyelvünk egyént és közösséget megtartó értékeiről írt könyvének címe biblikus szavakba foglalta az erdélyi magyarság – és minden nemzeti kisebbség – önazonosságának alapvető jogát és igényét: *Engedjétek hozzám jönni a szavakat*.

Nemcsak gondolataival, hanem műveinek nyelvi erejével is a közösségi összetartozás, megmaradás, az emberibb létezés képviselője. A világ érzelmi elsivárosodásával, a testi-lelki szétszóródással szemben otthonosságot teremt és közösséget tart meg nyelvének szemléleti gazdagsága, szépsége is.

3.

A nyolcvanas évek Romániájában már nem kaphatott hangot a magyar nemzeti sajátosság értéke.

A kisebbségi lét az abszurdítások övezetébe jutott.

Sütő András rendíthetetlen küzdelmet vívott ezekkel az abszurdításokkal.

Omló egék alatt is védte a megtartó értékeket.

Közösségragasztó szándékkal kereste és becülte meg a magyar nemzeti közösséget erősítő törekvéseket elődeiben és kortársaiban egyaránt.

Reménytelen helyzetekben is bátran cselekedett.

Némaságra kényszerítő időben követelte a legalább a jajkiáltás jogát, és tanúsította a közösségi együvé tartozás értékét.

A jelenkori terror és a fasizmus lényegi azonosságának a megmutatásával az erőszak elleni nyílt kiállást sürgette.

4.

1989 végén azt remélte, hogy az erdélyi magyarság is emberi méltósággal élhet majd szülőföldjén. Nem így történt. Az önrendelkezés, a kollektív jogokon alapuló kisebbségi autonómia helyett a kisebbségi magyarságot sújtó abszurdítások folytatását kellett tapasztalnia. Személyes sorsában is azt kellett elszenvednie.

Drámái, naplói, esszéi, beadványai, kiáltványai látteleletét adják ennek a „szemet szóért” világnak.

De nemcsak látteleletet fogalmazott, hanem megoldást, kiutat is keresett. Meggyőződése volt, hogy a kelet-közép-európai rendszerváltás megteremtette a külső körülményeket ahhoz, hogy az erdélyi magyarság – a jól működő európai kisebbségi autonómiák mintájára – létrehozza Székelyföld autonómiáját, önrendelkezését, hogy aztán ez az egész erdélyi magyarság fölemelkedésének alapja legyen. Gyakran idézte a svájci kantonok, finn, olasz, spanyol autonómiák példáját. Ezek azt bizonyítják, hogy a kisebbségek emberhez méltó élete nem illúzió csupán, hanem megvalósítható lehetőség.

5.

Sütő András életműve az erdélyi magyarság – s ezáltal minden ember – méltóságáért, jogaiért eltökélten küzdő író lenyűgöző erkölcsi és szellemi helytállásának egyetemes érvényű dokumentuma.

Történelmi példát adott arra az értelmiségi magatartásra, melyet biblikus szavakkal így hirdetett:

„Gyertyát nem azért gyújtanak, hogy a véka alá rejtsek, hanem hogy a gyertyatartóba tegyék, és fényét vesse mindazokra, kik a házban vannak. Gondolkodó emberek, ti vagytok a világ világossága, nem rejthető el a hegyen épített város...”

Köszönjük, drága András mindazt a szeretetet, nyelvi és szemléleti gazdagságot, szépséget, szellemi-erkölcsi erőt, amit Tőled kaptunk.

Velünk maradsz, Veled maradunk. ❖